

Łukasz Matyjasiak

JESIENNE PRZELOTY PTAKÓW WODNO-BŁOTNYCH NAD ŚRODKOWĄ WISŁĄ W OKOLICACH KONSTANCINA-JEZIORNY W 2015 ROKU

W okresie 23 VI – 31 X 2015 roku wykonałem liczenia ptaków wodno-błotnych na 20 km odcinku Wisły, na wysokości skrajnych miejscowości: Podłęcze (gmina Góra Kalwaria, powiat piaseczyński, woj. mazowieckie) i Kępa Zawadowska (Warszawa, woj. mazowieckie). Obserwacjami było objęte zarówno koryto rzeki, jak i nadrzeczne plaże i mielizny po obu jej stronach, pomiędzy 480 km a 500 km, w granicach 3 rezerwatów przyrody Łachy Brzeskie, Wyspy Świderskie i Wyspy Zawadowskie. Omawiany odcinek rzeki odznaczał się dużą obfitością piaszczystych wysp, ławic i namulisk. Poziom wody w tym okresie kształtował się w stanach niskich lub bardzo niskich. Liczono wszystkie ptaki związane z rzeką: odpoczywające i żerujące, natomiast w podsumowaniach pominięto ptaki stwierdzone na wysokim, wyraźnie ukierunkowanym przelocie, omijającym rzekę.

Stwierdzono łącznie 42 gatunki ptaków wodno-błotnych Non-Passeriformes. Bogactwo gatunkowe zmieniało się bardzo dynamicznie – od 6 gatunków na pierwszych kontrolach do 23 gatunków w dniach 5 i 31 VIII oraz 22 gatunki dnia 26 IX. Liczebność łączna z wszystkich kontroli wynosiła 6064 ptaki. Liczebność zmieniała się od 40-50 os. na pierwszych kontrolach do prawie 700 os. w 1. dekadzie sierpnia (tab. 1).

Tab. 1. Liczebność poszczególnych gatunków wodno-błotnych Non-Passeriformes podczas kolejnych kontroli jesienią 2015 roku

Table 1. Numbers of non-passeriforme waterbirds on successive counts in the autumn 2015. (1) – Species, date of count, (2) – Number of individuals, (3) – Number of species

Gatunek/data kontroli (1)	23 VI	3 VII	10 VII	16 VII	24 VII	29 VII	31 VII	1 VIII	5 VIII	7 VIII	10 VIII	19 VIII	31 VIII	6 IX	21 IX	26 IX	6 X	31 X
<i>Cygnus olor</i>											3							1
<i>Anser anser</i>																		12
<i>Anas platyrhynchos</i>						25	20	15	15	30	50	20	5	40	15	250	30	30
<i>Anas crecca</i>						1	8	5	6	20	12	25	15	6	4	10	1	
<i>Anas querquedula</i>										5		1	3					
<i>Anas penelope</i>													1			4		
<i>Anas clypeata</i>																6		
<i>Mergus merganser</i>						8	10						3	3			35	12
<i>Phalacrocorax carbo</i>								10	5	2	3		12		2	1	8	1050
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>									1									
<i>Ardea alba</i>				2												4		1
<i>Ardea cinerea</i>		2	2	1	1	4	3		2		8		6	12	5	15	15	8
<i>Ciconia ciconia</i>								1										
<i>Ciconia nigra</i>								1										
<i>Haematopus ostralegus</i>				7					1	3	2							
<i>Charadrius dubius</i>	3	4	1	3	4	6	4	1	15	5	3		2					
<i>Charadrius hiaticula</i>	3	2		3	5		3		5	10		1	6		2	11	1	
<i>Vanellus vanellus</i>			3			8	3	35	30	40	15	170	190	220	1	190	5	
<i>Arenaria interpres</i>													2					
<i>Calidris alpina</i>				4	1		2	1	1	1				6	4	10		
<i>Calidris ferruginea</i>					2													
<i>Calidris temminckii</i>	2																	
<i>Calidris minuta</i>																		1
<i>Tringa glareola</i>		20	15		10	20	15	15	128	200	70	15	25	2				
<i>Tringa ochropus</i>			1				2	1	10	10	6		1			1		

cd. tabeli na następnej stronie

cd. tabeli

<i>Actitis hypoleucos</i>	3	1	3	11	20	8	6	60	40	25	12	7							
<i>Tringa erythropus</i>									2		1								1
<i>Tringa nebularia</i>		12			7	3	11	27	18	10	6	12	6	7	10	2			
<i>Tringa stagnatilis</i>	1											1							
<i>Limosa limosa</i>							3												
<i>Gallinago gallinago</i>		5		5	18	8		12	20	30	1	15	2						2
<i>Calidris pugnax</i>	6		1	1		18	12	85	100	5	20	15	8	2	5				
<i>Larus sp.</i>	35	10	30	10	25		8	30	40	40	30	15	4						40
<i>Larus cachinnans</i>					20		10	40							25	20			
<i>Larus michabelis</i>					3		2	2							2	1			
<i>Larus argentatus</i>																			1
<i>Larus fuscus</i>																			1
<i>Larus canus</i>					3	5		15	15	15	2	7							2
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>					40	200	50	120	100	120	60	35		10	100	4			180
<i>Sterna hirundo</i>					10	30	12	35	30	40	4	15	11	1					
<i>Sternula albifrons</i>					5	8		5	5	2		2							
<i>Chlidonias niger</i>				1		7													
Liczba osobników (2)	50	41	71	35	87	182	362	151	655	687	485	212	375	290	299	457	286	1339	
Liczba gatunków (3)	6	6	10	10	11	15	20	15	23	22	20	14	23	12	13	22	9	10	

Najliczniejszym gatunkiem był kormoran *Phalacrocorax carbo*, którego liczebność stanowiła ponad 19% liczebności łącznej, a średnie zagęszczenie 38 os./10 km rzeki (tab. 2), o czym zdecydowała obserwacja dużego stada (1050 os.) w czasie ostatniej kontroli (tab. 1). Również znaczące były liczebności śmieszki *Chroicocephalus ridibundus*, czajki *Vanellus vanellus*, krzyżówki *Anas platyrhynchos* i łączaka *Tringa glareola* (tab. 2). W trakcie liczeń stwierdzono 2 dość rzadkie gatunki: 5 VIII 2015 – kormorana małego *Phalacrocorax pygmeus* (Akceptacja KF PTZool.) oraz dwukrotnie brodziec pławny *Tringa stagnatilis* – 23 VI i 7 VIII 2015

Okres badań objął w całości przelot jesienny większości gatunków wodno-błotnych. Dotyczy to w szczególności przedstawicieli siewkowych Charadriiformes. Trzy najliczniejsze brodziec wykazywały najwyższe liczebności (tzw. szczyt przelotu) w 1. dekadzie sierpnia (ryc.). Analiza zmian liczebności pozostałych gatunków, wskazuje na analogiczne wnioski – szczyty przelotu i jego zakończenie w trakcie okresu badań. Najszybciej, bo w końcu sierpnia przelot zakończyły: cyranka *Anas querquedula*, rybitwa białoczelna *Sternula albifrons*, sieweczka rzeczna *Charadrius dubius* i brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*. Przepuszczalnie tylko

gatunki najpóźniej migrujące, w tym przylatujące na Wisłę na okres zimowania (np. nurogęś *Mergus merganser*) mogą uzyskiwać szczyty liczebności dopiero w listopadzie – grudniu, na co wskazują wyniki badań z okresu późnojesiennego uzyskane na innym odcinku Wisły (Dombrowski i Osziel 2004).

Tab. 2. Liczebność łączna oraz daty stwierdzeń największych stad, zagęszczenie os./10 km i udział procentowy poszczególnych gatunków ptaków w okresie jesiennym 2015 roku nad Wisłą pomiędzy 480 a 500 km (+ – wartości < 0,05)

Table 2. Total numbers of birds and dates of observation of the largest flocks, density ind./10 km and percent of individual species in the autumn 2015 along the Vistula section between 480 and 500 km (+ sign – values < 0.05). (1) – Species, (2) – Total numbers, (3) – Size of the largest flock (in parentheses date of observation, (4) – Density ind./10 km of river, (5) – Percent

Gatunek (1)	Liczebność łączna (2)	Liczebność największego stada, w nawiasie data obserwacji (3)	Zagęszczenie os./10 km rzeki (4)	Udział w % (5)
<i>Phalacrocorax carbo</i>	1093	1050 (31 X)	38,0	19,0
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	1019	180 (31 X)	35,4	17,7
<i>Vanellus vanellus</i>	910	220 (21 IX)	31,6	15,8
<i>Anas platyrhynchos</i>	545	220 (26 IX)	18,9	9,5
<i>Tringa glareola</i>	535	70 (7 VIII)	18,6	9,3
<i>Calidris pugnax</i>	278	60 (7 VIII)	9,7	4,8
<i>Actitis hypoleucos</i>	196	35 (5 VIII)	6,8	3,4
<i>Sterna hirundo</i>	188	20 (10 VIII)	6,5	3,3
<i>Tringa nebularia</i>	131	16 (5 VIII)	4,6	2,3
<i>Gallinago gallinago</i>	118	20 (7 VIII)	4,1	2,1
<i>Larus cachinnans</i>	115	40 (5 VIII)	4,0	2,0
<i>Anas crecca</i>	113	25 (19 VIII)	3,9	2,0
<i>Ardea cinerea</i>	84	15 (26 IX)	2,9	1,5
<i>Mergus merganser</i>	71	35 (6 X)	2,5	1,2
<i>Larus canus</i>	64	12 (7 VIII)	2,2	1,1
<i>Charadrius hiaticula</i>	52	10 (7 VIII)	1,8	0,9
<i>Charadrius dubius</i>	51	12 (5 VIII)	1,8	0,9
<i>Tringa ochropus</i>	32	4 (10 VIII)	1,1	0,6
<i>Calidris alpina</i>	30	10 (26 IX)	1,0	0,5
<i>Sternula albifrons</i>	27	5 (7 VIII)	0,9	0,5

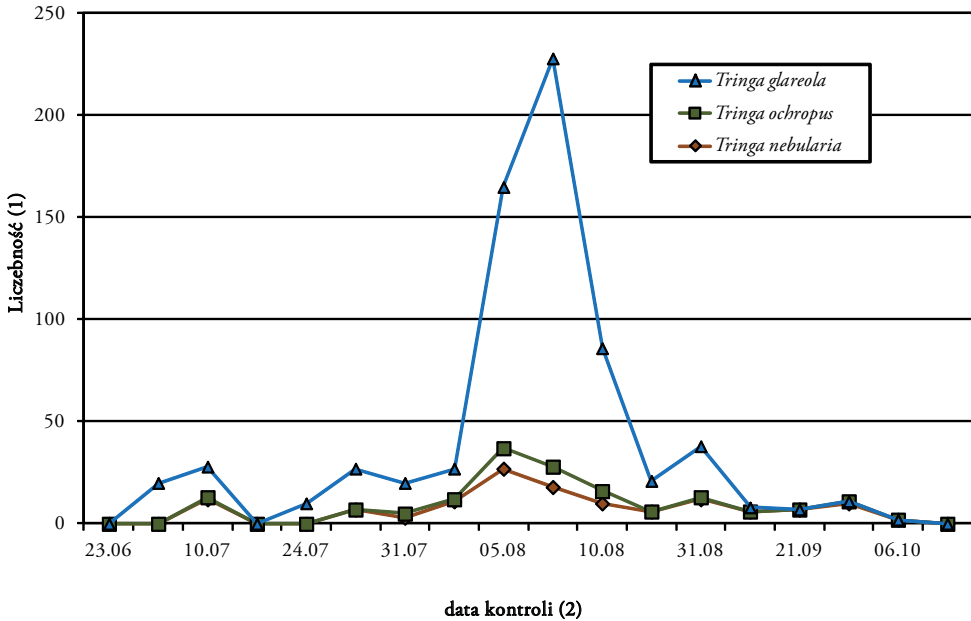
cd. tabeli na następnej stronie

cd. tabeli

<i>Haematopus ostralegus</i>	13	7 (16 VII)	0,5	0,2
<i>Anser anser</i>	12	12 (31 X)	0,4	0,2
<i>Larus michahelis</i>	10	3 (24 VII)	0,4	0,2
<i>Anas querquedula</i>	9	5 (7 VIII)	0,3	0,2
<i>Chlidonias niger</i>	8	7 (29 VII)	0,3	0,1
<i>Ardea alba</i>	7	4 (26 IX)	0,2	0,1
<i>Anas clypeata</i>	6	6 (26 IX)	0,2	0,1
<i>Anas penelope</i>	5	4 (26 IX)	0,2	0,1
<i>Cygnus olor</i>	4	3 (20 VIII)	0,1	0,1
<i>Tringa erythropus</i>	4	2 (7 VIII)	0,1	0,1
<i>Limosa limosa</i>	3	3 (31 VII)	0,1	0,1
<i>Arenaria interpres</i>	2	2 (31 VIII)	0,1	+
<i>Calidris ferruginea</i>	2	2 (24 VII)	0,1	+
<i>Calidris temminckii</i>	2	2 (23 VI)	0,1	+
<i>Tringa stagnatilis</i>	2	1 (23 VI, 7 VIII)	0,1	+
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	1	1 (5 VIII)	+	+
<i>Ciconia ciconia</i>	1	1 (1 VIII)	+	+
<i>Ciconia nigra</i>	1	1 (1 VIII)	+	+
<i>Calidris minuta</i>	1	1 (26 IX)	+	+
<i>Larus argentatus</i>	1	1 (26 IX)	+	+
<i>Larus fuscus</i>	1	1 (26 IX)	+	+

Wyniki badań wykonanych na lubelskim odcinku Wisły pod Solcem (Furmanek 2000) wskazują na bardzo podobny przebieg zmian liczebności najliczniej migrujących w okresie letnim gatunków – najwyższe liczebności przypadały w tych samych okresach. Jednak szczyt przelotu brodzieca piskliwego pod Warszawą w roku 2015 przypadł nieco później niż obliczony (uśredniony) dla okresu 7 lat pod Solcem. Ponadto łączak był pod Warszawą w jednym sezonie 2015 (535 os.) wyraźnie liczniejszy, niż w znacznie dłuższym okresie badań w latach 1993-1999 pod Solcem (347 os.). Różnica jest dość zaskakująca, pomimo różnic metodycznych badań wykonanych na porównywanym odcinkach.

Należy jednak podkreślić, że badania na lubelskim odcinku Wisły wykonano ponad 2 dekady wcześniej.

Ryc. Dynamika przelotu łączaka *Tringa glareola* (N=535), samotnika *Tringa ochropus* (N=32), kwokacza *Tringa nebularia* (N=131) nad środkową Wisłą

Fig. Migration dynamics of the Wood Sandpiper *Tringa glareola* (N=535), Green Sandpiper *Tringa ochropus* (N=32), and Greenshank *Tringa nebularia* (N=131) along the Middle Vistula River. (1) – Number of individuals, (2) – Date of count

Literatura

- Dombrowski A., Oszkiel S. 2004. Dynamika wiosennych i jesiennych przelotów ptaków wodno-błotnych na wybranym odcinku Wisły środkowej. Kulon 9: 206-213.
- Furmanek M. 2000. Awifauna Wisły pod Solcem w cyklu rocznym w latach 1993-1990. Kulon 2: 137-181.

Adres autora:

ul. Willowa 17, 05-520 Konstancin-Jeziorna, e-mail: lukaszm@legionista.com

**AUTUMNAL FLIGHTS OF WATERBIRDS ABOVE
THE MIDDLE VISTULA RIVER NEAR KONSTANCIN-JEZIORNA IN 2015**

Summary

The Middle Vistula Valley, and especially its section crossing three nature reserves, Łachy Brzeskie, Wyspy Świdorskie, and Wyspy Zawadowskie, is an important stopover and foraging site for non-passerine waterbirds during autumn migration. The presence of many bird species, in particular *Charadriiformes*, depends on the water level in the river channel, that is, on the available food supply on sandy islands, shoals and silt.

Key words: non-passerine waterbirds, autumnal migration, middle Vistula River.